

Aan de hand van praktijkvoorbeelden schrijven drie dierenartsen over ziekten in de melkveehouderij. Dierenarts Toon Meesters uit Roosendaal, Hans Van Loo, verbonden aan de Universiteit Gent (en dierenarts te Merelbeke) en Jan Dijkhuizen, werkzaam bij de Graafschap dierenartsen te Vorden, wisselen elkaar af bij een beschrijving van ziektebeeld tot behandeling.

Voerpropfen in de box vanwege moeilijk kunnen herkauwen

Vastzittende kies

De veehouder had 'iets raars'. Hij vond al dagen iedere keer hoopjes voerpropfen voor in de ligbox. Na enkele dagen had hij de veroorzaker van deze propfen gevonden. Een gekalfde vaars verloor, liggend in de box, tijdens het herkauwen de propfen. Dit was al een tijdje aan de gang, ze was flink wat gewicht verloren.

Bij het bezoek stond de koe al in het voerhek klaar. Gezien de klachten besloot ik eerst de bek en met name de kiezen nader te onderzoeken. Met een mondsperder, die normaal voor paarden gebruikt wordt, kon ik de bek makkelijk openen. Na het opzijtrekken van de tong had ik een goed overzicht over de kiezenrijen. Boven op de voorste kies van de rechterrij bovenkiezen zat de melkkies nog vastgeklemd op de inmiddels doorgebroken blijvende kies. Met een doppentang, ook al afkomstig uit de paardengebitgereedschapskist, was de melkkies (dop) zo verwijderd. Met wat trekkracht kwam de kies, met nog een lange wortel eraan, er vlot uit.

Het herkauwen ging het dier gelijk beter af, de veehouder meldde enkele dagen later dat hij geen voerpropfen meer gevonden had.

De encyclopedie **dop op de kies**

Het gebit van het rund heeft snijtanden, hoektanden en voortanden en voorkiezen en kiezen. In het bovengebitt ontbreken de voortanden, daar is slechts een harde plaat. De koe graast en vreet met haar extra ontwikkelde tong, die lang, ruw en spierrijk is. Het kauwen en herkauwen gebeurt met de malende kiezen.

Net als alle zoogdieren heeft het rund een melkgebit en een blijvend gebit. De snijtanden en de voorste drie kiezen wisselen. De achterste kiezen blijven gelijk.

Na het volledig doorkomen van deze achterste kiezen

gaan de voorste kiezen wisselen. Dit gebeurt tussen de 24e en de 28e levensmaand.

Een blijvende kies is bij de geboorte al in aanleg aanwezig onder de wortels van de melkkies. Met de ontwikkeling naar volwassen koe groeit de blijvende kies naar boven richting de mondholte en drukt zo de melkkies eruit. Eenmaal los wordt de melkkies door de koe uitgespuwd. Af en toe is er een te vinden in de voergoot.

Het wisselen van het gebit verloopt bij de koe meestal zonder dat de veehouder daar iets van merkt. Maar soms blijft de melkkies vastzitten, deels met de wortel verankerd en deels vastgeklemd om de blijvende kies. Het malen van het voer is dan mechanisch belemmerd en de koe verliest voerpropfen, soms bij het vreten, maar vooral bij het herkauwen. Het gereedschap dat normaal door de paardenarts gebruikt wordt, biedt dan uitkomst.

